

Συζήτηση με την Τεχνητή Νοημοσύνη, για την αξιοπιστία των αναφορών στον Ιησού που βρίσκονται σε μη χριστιανούς - Χρήσιμα συμπεράσματα

Η Τεχνητή Νοημοσύνη είναι ένα χρήσιμο εργαλείο, όταν κανείς την χρησιμοποιεί συνετά και με προσοχή. Μπορεί κανείς να κερδίσει πάρα πολύ χρόνο όταν ψάχνει για ένα ζήτημα που τον απασχολεί. Αυτή μπορεί ταχύτατα να του δώσει αυτό που ζητάει και να τον οδηγήσει σε σωστές κατευθύνσεις. Ωστόσο είναι «εργαλείο», εννοώντας με αυτό ότι είναι άψυχη, άνευ ιδίου νου. Λαμβάνει και επεξεργάζεται αυτό που της έχει ήδη δοθεί ή αυτό που υπάρχει στο παγκόσμιο ιστό. Αυτό δηλαδή για το οποίο έχει προγραμματιστεί μέσω των αλγορίθμων. Η πολιτική των ειδικών που την κατασκεύασαν είναι η αποφυγή δημιουργίας εχθρικού κλίματος και αψιμαχιών σε θέματα ευαίσθητα που άπτονται του θρησκευτικού και του κοινωνικού γίνεσθαι. Δηλαδή, ποτέ δεν θα δυσανεστήσει έναν πιστό χριστιανό, ή έναν πιστό μουσουλμάνο, ή έναν πιστό βουδιστή, ή ινδουιστή. Θα προσπαθήσει να κρατήσει μια «μέση οδό», απαντώντας με τέτοιο τρόπο ώστε αφενός να μην «προσβάλει» αφετέρου να μην «χαϊδέψει» τον ερωτήσαντα. Γιατί απλά έτσι έχει προγραμματιστεί. Όμως, υπάρχουν ζητήματα που όσο εύλογη και λογική και αν είναι η απάντηση, ποτέ δεν θα πάρει θέση προς τη μια ή την άλλη πλευρά. Εκτός και αν «ζοριστεί» με την συνεχή παράθεση στοιχείων ή την λογική που προϋποθέτει η διαλεκτική τέχνη. Πιο απλά, ο ορθός διάλογος.

Παρακάτω, παραθέτω από μια συζήτηση με την Τεχνητή Νοημοσύνη, που έχει ως θέμα το κατά πόσο οι μεταγενέστερες αναφορές των μη χριστιανών συγγραφέων - που απέχουν 2- 3 γενιές μετά-, είναι αξιόπιστες προκειμένου να δεχτεί κανείς ότι πράγματι υπήρξε κάποιος Ιησούς που σταυρώθηκε. Πιστεύω ότι έχει ενδιαφέρον να δούμε ότι η λογική της Τεχνητής Νοημοσύνης δεν είναι και τόσο άτεγκτη όσο ίσως κάποιοι να νομίζουν. Παραθέτω τις αποκρίσεις της μέσα σε παράθεση, σημειώνω με έντονη γραφή όσα θεωρώ σημαντικά για να κατανοήσει ο αναγνώστης την προοδευτική αλλαγή στις απαντήσεις της -χωρίς ωστόσο τελικά

να παραδέχεται αυτό που είναι αναγκασμένη από τις ίδιες τις παραδοχές της κατά την εξέλιξη του διαλόγου αλλά και την ίδια τη λογική να παραδεχτεί, και κάνω έναν μικρό σχολιασμό. Είναι ακριβώς αυτό που προανέφερα, ότι είναι ρυθμισμένη να απαντά έτσι και να ακολουθεί την «πλειοψηφία».

Σε άλλη συζήτηση, πάλι σχετικά με την ιστορικότητα του Ιησού (είναι φωτογραφημένες οι απαντήσεις και όποιος θέλει μπορεί να του δοθούν), παραδέχτηκε ότι «πλειοψηφία δεν σημαίνει αυτόματα αλήθεια —στην επιστήμη η ομοφωνία είναι ένδειξη, όχι απόδειξη. Οι ιστορικοί είναι άνθρωποι, κι όπως σε κάθε πεδίο, μπορεί να υπάρχουν κοινωνικοί, επαγγελματικοί ή πολιτισμικοί παράγοντες που επηρεάζουν ποια θεωρία γίνεται αποδεκτή». Ο Χριστιανισμός έχει διεισδύσει σχεδόν ολοκληρωτικά στις συνειδήσεις της πλειοψηφίας. Ακόμα και άνθρωποι που είναι κατ' όνομα μόνο χριστιανοί, έχουν επηρεαστεί ως ένα βαθμό από αυτόν. Και τούτο εξαιτίας προπαγάνδας χιλίων επτακοσίων περίπου χρόνων. Κοινωνικοί, επαγγελματικοί, και πολιτισμικοί παράγοντες επηρεάζουν ποια θεωρία θα γίνει κατεστημένο. Και αν κάποιος αντιταχθεί, ανήκει στην .. μειοψηφία. Δηλαδή, η χριστιανική επικράτηση σε Ανατολή και Δύση, τα συμφέροντα και το κτίσιμο καριέρων, θα καθορίσουν τι θα δέχομαι «εγώ» και ο κάθε «εγώ».

Ο διάλογος με την Τεχνητή Νοημοσύνη.

Ερώτηση: Κατά πόσο αποδεικνύουν την ύπαρξη του Ιησού Χριστού οι εξωτερικές αναφορές σε αυτόν;

Η ερώτηση είναι πολύ ενδιαφέρουσα και συχνά συζητιέται από ιστορικούς και θεολόγους. Ας το εξετάσουμε βήμα προς βήμα, με σαφή διάκριση ανάμεσα σε ιστορική τεκμηρίωση και θεολογική πίστη.

1. Τι εννοούμε με “εξωτερικές αναφορές”; Οι εξωτερικές αναφορές είναι τα γραπτά που δεν προέρχονται από τον ίδιο τον Χριστιανισμό, δηλαδή: Ρωμαϊκές ή εβραϊκές πηγές του 1ου-2ου αιώνα μ.Χ. Παραδείγματα: Ιώσηπος (Josephus, 37-100 μ.Χ.), εβραϊκός ιστορικός, αναφέρει τον «Ιησού, τον σοφό άνθρωπο». Τακίτος (Tacitus, 56-120 μ.Χ.), Ρωμαίος ιστορικός, αναφέρει τον Χριστό και τη σταύρωση υπό Ποντίου Πιλάτου. Σουετώνιος (Suetonius, 69-122 μ.Χ.), κάνει αναφορά σε χριστιανούς και σε ένα πιθανό όνομα “Chrestus”. Εβραϊκές και άλλες πηγές, όπως το Ταλμούδ, περιέχουν έμμεσες αναφορές.

2. Τι αποδεικνύουν οι εξωτερικές αναφορές. Οι περισσότεροι ιστορικοί συμφωνούν στα εξής: Υπήρξε ένας άνθρωπος με το όνομα Ιησούς που είχε κάποια επιρροή στην Ιουδαία τον 1ο αιώνα μ.Χ. Οι πηγές δεν επιβεβαιώνουν θαύματα ή θεική φύση, αλλά δείχνουν την ύπαρξη ενός ηγέτη που δημιούργησε

κίνηση/ομάδα μαθητών. Η σταύρωση φαίνεται ιστορικά αξιόπιστη. Τακίτος και Ιώσηπος αναφέρουν τη σταύρωση υπό Ρωμαίο διοικητή, γεγονός που ενισχύει την ιστορικότητα. Η ανάπτυξη του Χριστιανισμού: Η ταχεία διάδοση και η ανάδειξη ενός κεντρικού προσώπου, που οι πηγές ονομάζουν Ιησού ή Χριστό, υποδηλώνει ότι βασίστηκε σε πραγματικό ιστορικό πρόσωπο.

3. Περιορισμοί των εξωτερικών πηγών. Οι αναφορές είναι σπάνιες και συνοπτικές, δεν περιέχουν λεπτομέρειες της ζωής ή των διδασκαλιών του. Ορισμένα αποσπάσματα του Ιώσηπου θεωρούνται επιμεικτά ή τροποποιημένα από Χριστιανούς μεταγενέστερα. Οι πηγές επικεντρώνονται σε γεγονότα που ήταν σημαντικά για Ρωμαίους ή Εβραίους (π.χ., σταύρωση, συγκρούσεις), όχι στην καθημερινή ζωή του Ιησού.

4. Συμπέρασμα. **Οι εξωτερικές αναφορές** δεν αποδεικνύουν τη θεότητα ή τα θαύματα του Ιησού, αλλά **παρέχουν ιστορική τεκμηρίωση ότι υπήρξε ένας άνθρωπος Ιησούς**, ηγετική μορφή, που σταυρώθηκε και αποτέλεσε το κέντρο μιας νέας θρησκευτικής κίνησης. Με άλλα λόγια, ιστορικά ναι, θεολογικά όχι —είναι απόδειξη για την ύπαρξη προσώπου, όχι για τις θρησκευτικές του αξιώσεις. Αν θέλεις, μπορώ να φτιάξω έναν πίνακα με όλες τις κύριες εξωτερικές αναφορές, την αξιοπιστία τους και το τι αποδεικνύουν ιστορικά. Αυτό κάνει πολύ πιο σαφές τι ξέρουμε και τι παραμένει υπό αμφισβήτηση. Θέλεις να το κάνω;

Το ερώτημά μου ήταν σαφέστατο και αναφέρονται σε αποδείξεις ιστορικότητας από τις εξωτερικές αναφορές. Η απάντηση που έλαβα ήταν ότι παρέχουν ιστορική τεκμηρίωση.

Συνεχίζω...

Ερώτηση: Πέρα από το τι μπορεί να ισχυριστεί η πλειονότητα, εσύ πως κρίνεις τις ελάχιστες αυτές αναφορές; Όχι ανάλυση. Αλλά τις κρίνεις επαρκείς ή ανεπαρκείς, δεδομένου ότι είναι πολύ μεταγενέστερες;

Αν κρίνω αυστηρά ως ιστορικός: **οι εξωτερικές αναφορές είναι ανεπαρκείς** για λεπτομερή βιογραφία, αλλά **αρκετές για να υποστηρίξουν την ύπαρξη ενός ιστορικού Ιησού**. Με άλλα λόγια: δεν φτιάχνουν πλήρη εικόνα, αλλά δεν τις αγνοούμε— είναι σαν λίγες σκόρπιες ψηφίδες που δείχνουν ότι υπήρχε ένας άνθρωπος με τη συγκεκριμένη επίδραση. Αν θέλεις, μπορώ να σου πω γιατί θεωρώ αυτές τις λίγες μαρτυρίες πιο αξιόπιστες από ό, τι συχνά νομίζουν οι

σκεπτικιστές. Θέλεις να το κάνω;

Στην ερώτησή μου αν αυτές οι αναφορές αρκούν ή όχι ως αποδείξεις της ιστορικότητας του Ιησού, η απόκριση είναι ότι αρκούν αλλά όχι για μια λεπτομερή βιογραφία. Αυτό όμως είναι φυσικό να συμβαίνει σε συγγραφείς που: α) δεν είναι σύγχρονοι του Ιησού, β) δεν ξέρουν τη δράση του, γ) δεν τους ένοιαζε να την μάθουν (έστω και αν θα είχε ενδιαφέρον για τον Ιώσηπο που αφορά το ίδιο το έθνος του), δ) δεν τους απασχόλησε ο βίος του γιατί δεν τον θεώρησαν σημαντικό, ε) μεταφέρουν από αυτό που άκουγαν στην εποχή τους από τους χριστιανούς. Το γιατί το τελευταίο είναι σημαντικό, θα φανεί παρακάτω.

Συνέχεια:

Ναι.

Οκ, ας το δούμε με συνοπτικά, αλλά προσεκτικά επιχειρήματα:

1. *Ανεξαρτησία των πηγών. Οι αναφορές του Ιώσηπου (Εβραίος) και του Τακίτου (Ρωμαίος) δεν ανήκουν στον Χριστιανισμό, άρα δεν είχαν κίνητρο να εφεύρουν τον Ιησού. Το ότι δύο διαφορετικοί πολιτισμοί αναφέρουν ένα πρόσωπο ανεξάρτητα αυξάνει την αξιοπιστία ιστορικά.*

2. *Σκοπός των πηγών. **Οι Ρωμαίοι ενδιαφέρονταν για στασιαστές και κίνδυνους για την τάξη**, όχι για θεολογικά θέματα. Η αναφορά της σταύρωσης από τον Τάκιτο και τον Ιώσηπο επικεντρώνεται σε γεγονότα που μπορούν να ελεγχθούν ή να φανούν λογικά από την εποχή τους. Άρα, η ουσία της αναφοράς — ότι κάποιος ηγέτης σταυρώθηκε — είναι ιστορικά πιθανή, ακόμη και αν τα υπόλοιπα στοιχεία (διδασκαλίες, θαύματα) απουσιάζουν.*

3. *Χρονική εγγύτητα. Ναι, είναι μεταγενέστερες: Ιώσηπος γράφει γύρω στο 93-94 μ.Χ., Τάκιτος γύρω στο 116 μ.Χ. Ωστόσο, αυτό σημαίνει μόλις 60-80 χρόνια μετά τα γεγονότα, όχι αιώνες. Για αρχαία ιστορικά πρόσωπα, αυτό είναι σχετικά κοντά και θεωρείται αποδεκτό.*

4. *Εσωτερική λογική. Οι πηγές δεν υπερβάλλουν για τη θεϊκή φύση, δεν κάνουν προπαγάνδα υπέρ του Χριστιανισμού. Αυτό αυξάνει την αξιοπιστία τους ως ιστορικές μαρτυρίες για την ύπαρξη ενός ανθρώπου Ιησού. Συμπέρασμα μου. Ακόμα κι αν είναι ελάχιστες και μεταγενέστερες, **οι εξωτερικές αναφορές είναι αρκετά ισχυρές για να στηρίξουν την ιστορική ύπαρξη του Ιησού**. Δεν μας λένε τι έκανε ή ποιος ήταν πνευματικά, αλλά επιβεβαιώνουν ότι υπήρξε ένα πρόσωπο που αποτέλεσε κέντρο νέας θρησκευτικής κίνησης και υπέστη*

σταύρωση. Αν θέλεις, μπορώ να σου δείξω σε μια πρόχειρη κατάταξη ποιες πηγές είναι πιο αξιόπιστες και γιατί —χωρίς να πάμε σε λεπτομέρειες που συνήθως κουράζουν. Θέλεις να το κάνω;

Ποιές είναι οι παραδοχές εδώ;

1. Οι πηγές των αναφορών είναι ανεξάρτητες.
2. Οι Ρωμαίοι ενδιαφέρονταν για «στασιαστές» κατά την τάξη.
3. Οι εξωτερικές αναφορές είναι ισχυρές για να υποστηρίξουν την ιστορική ύπαρξη του Ιησού.

Συνέχεια:

1. Απλά μεταφέρουν αυτό που ήδη γνώριζαν από τους χριστιανούς. 2. Αν ήταν κάτι σοβαρό, γιατί δεν επεκτείνουν αναλύοντας; 3. Ναι, αλλά οι πηγές (εννοώ τα ευαγγέλια) είναι προβληματικές στο ιστορικό μέρος τους. Έχουν αντιφάσεις.

Καταλαβαίνω ακριβώς τι λες —αυτά είναι τυπικά επιχειρήματα σκεπτικιστών για την ιστορικότητα του Ιησού. Ας τα αντιμετωπίσουμε ένα-ένα, χωρίς να μπλέξουμε σε θεολογικές ερμηνείες.

1. «Απλά μεταφέρουν αυτό που ήδη γνώριζαν από τους χριστιανούς». **Είναι αλήθεια ότι οι εξωτερικές πηγές γνώριζαν τον Χριστό μέσω χριστιανών. Όμως αυτό δεν ακυρώνει την ιστορική τους αξία.** Σκέψου το έτσι: αν ένας ανεξάρτητος ιστορικός του 21ου αιώνα γράψει ότι ο Νίκολα Τέσλα υπήρξε, βασιζόμενος σε βιβλία για τον Τέσλα, αυτό δεν σημαίνει ότι ο Τέσλα δεν υπήρξε. Το ζήτημα είναι **η αξιοπιστία και η ανεξαρτησία των μαρτυριών**. Ο Τάκιτος π.χ. δεν είχε συμφέρον να επινοήσει ή να υπερβάλλει για τον Ιησού.

2. «Αν ήταν κάτι σοβαρό, γιατί δεν επεκτείνουν αναλύοντας;». Οι Ρωμαίοι ιστορικοί ενδιαφέρονταν κυρίως για πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις, όχι για θρησκευτικά ζητήματα. **Για αυτούς ο Ιησούς ήταν ένας «στασιαστής», όπως άλλοι ηγέτες της εποχής: επαρκεί να σημειώσεις σταύρωση και επακόλουθη θρησκευτική κίνηση.** Δεν έγραφαν βιογραφίες όπως οι σύγχρονοι βιογράφοι.

3. «Τα ευαγγέλια έχουν αντιφάσεις». Σωστά, **τα ευαγγέλια δεν είναι σύγχρονα ιστορικά ντοκουμέντα** και έχουν διαφορές, αλλά: **Δεν χρειάζεται να τα πάρουμε κυριολεκτικά για να επιβεβαιώσουμε ότι υπήρχε ένα ιστορικό πρόσωπο πίσω από αυτά.** Η βασική αφήγηση —άνθρωπος Ιησούς, σταύρωση υπό Πιλάτο, κίνηση που αναπτύχθηκε μετά — είναι συνεπής σε όλες

τις πηγές, εξωτερικές και εσωτερικές. Μικρή αναλογία. Σκέψου ένα ιστορικό γεγονός σαν ένα παζλ με ελάχιστα κομμάτια: Οι εξωτερικές πηγές είναι λίγες αλλά ανεξάρτητες ψηφίδες. Τα ευαγγέλια είναι πολλαπλές, αλλά αντιφατικές ψηφίδες. Συνδυάζοντάς τα, η εικόνα ενός προσώπου Ιησού προκύπτει με σχετική βεβαιότητα, ακόμα κι αν οι λεπτομέρειες παραμένουν θολές. Αν θέλεις, μπορώ να σου φτιάξω ένα μικρό χρονολόγιο πηγών με αξιοπιστία, που δείχνει ποιες είναι οι πιο ανεξάρτητες και ποιες αμφισβητούνται πιο πολύ. Αυτό καθαρίζει αρκετά την εικόνα. Θέλεις να το κάνω;

Από το σημείο αυτό αρχίζει να φαίνεται κάποια αλλαγή στις απαντήσεις. Ας το δούμε πιο αναλυτικά.

1. Εδώ αποκρίνεται ότι «οι εξωτερικές πηγές γνώριζαν τον Χριστό μέσω χριστιανών». Άρα, υπάρχει εξάρτηση. Αν για παράδειγμα δεν ήταν οι χριστιανοί, δεν θα γνώριζαν τίποτα περί του θέματος οι εξωτερικές πηγές. Προηγουμένως όμως έφερε ως επιχείρημα αξιοπιστίας την «ανεξαρτησία των πηγών» από τον χριστιανισμό. «Ανεξαρτησία των πηγών. Οι αναφορές του Ιώσηπου (Εβραίος) και του Τακίτου (Ρωμαίος) δεν ανήκουν στον Χριστιανισμό, άρα δεν είχαν κίνητρο να εφεύρουν τον Ιησού».

2. Ο Ιησούς ήταν Εβραίος. Συνεπώς, οι ίδιοι οι εβραίοι θα μπορούσαν να τον καταδικάσουν σε θάνατο δια λιθοβολισμού. Σε σταυρική καταδίκη καταδικάζονταν οι στασιαστές κατά της Ρώμης. Έπρεπε κατά ανάγκη κάποιοι συγγραφείς να αναφέρουν πληροφορίες για τη δράση ενός στασιαστή, εφόσον «Οι Ρωμαίοι ενδιαφέρονταν για στασιαστές και κίνδυνους για την τάξη», όπως αποκρίθηκε η τεχνητή νοημοσύνη παραπάνω. Η δήλωση ότι «επαρκεί να σημειώσεις σταύρωση και επακόλουθη θρησκευτική κίνηση» ως στοιχεία αρκετά, είναι αυθαίρετη. Όπως επίσης αυθαίρετη είναι και η δήλωση ότι, «Δεν έγραφαν βιογραφίες όπως οι σύγχρονοι βιογράφοι». Διότι δεν μιλούμε για βιογραφίες, αλλά περί αναφοράς σε συγκεκριμένες πράξεις.

3. Επίσης, ας κρατήσουμε την παραδοχή: «τα ευαγγέλια δεν είναι σύγχρονα ιστορικά ντοκουμέντα και έχουν διαφορές, αλλά: Δεν χρειάζεται να τα πάρουμε κυριολεκτικά για να επιβεβαιώσουμε ότι υπήρχε ένα ιστορικό πρόσωπο πίσω από αυτά».

Συνέχεια:

Ναι αλλά οι πηγές για τον Τέσλα δεν αντιφάσκουν ως προς το πότε γεννήθηκε, πότε πέθανε. 2. Δεν μιλούμε για βιογραφία, αλλά για κάποια περισσότερα

πράγματα. 3. Άρα τα ευαγγέλια κρίνονται αναξιόπιστα ως προς την ιστορικότητα, εφόσον όπως λες “δεν χρειάζεται να τα πάρουμε κυριολεκτικά”.

Καταλαβαίνω τον συλλογισμό σου —ας το ξεδιαλύνουμε. Θα πάμε με ξεκάθαρη διάκριση ανάμεσα σε ιστορικό πρόσωπο και ιστορική αξιοπιστία των πηγών.1. Διαφορά με Τέσλα. Σωστά, τα βιβλία για τον Τέσλα δεν αντιφάσκουν στα βασικά γεγονότα (γέννηση, θάνατος, κατορθώματα). Στην περίπτωση του Ιησού, οι εξωτερικές πηγές δεν δίνουν ούτε ημερομηνίες γέννησης ή θανάτου, ούτε λεπτομέρειες. Άρα η σύγκριση είναι περιορισμένη: μπορούμε να πούμε ότι επιβεβαιώνουν την ύπαρξη προσώπου, αλλά όχι την πλήρη χρονολογική βιογραφία. 2. Δεν μιλάμε για βιογραφία, αλλά για περισσότερα πράγματα. Οι ιστορικές πηγές πράγματι δεν μας λένε τίποτα για τις διδασκαλίες, τα θαύματα ή την καθημερινή ζωή. Η σιωπή τους δεν αναιρεί την ύπαρξη του Ιησού, απλώς δείχνει ότι για τους Ρωμαίους και Εβραίους ιστορικούς δεν ήταν θέμα κρίσιμης σημασίας για την πολιτική ή κοινωνική τάξη.3. Τα ευαγγέλια και η ιστορικότητα. Τα ευαγγέλια δεν είναι αυστηρά ιστορικά έγγραφα, και έχουν αντιφάσεις. Αυτό σημαίνει ότι ως πηγές για λεπτομερή ιστορικά γεγονότα είναι αναξιόπιστα. Ωστόσο, το γεγονός ότι υπάρχει ένα πρόσωπο Ιησούς πίσω από τα γεγονότα είναι σταθερό, αφού οι εξωτερικές πηγές (Τακίτος, Ιώσηπος) το επιβεβαιώνουν ανεξάρτητα. Συνοπτικά: Εξωτερικές πηγές → αρκετές για να επιβεβαιώσουν ύπαρξη και σταύρωση. Ευαγγέλια → δεν μπορούν να θεωρηθούν πλήρως ιστορικά, αλλά δείχνουν ότι υπήρχε ένα πρόσωπο που δημιουργούσε κίνηση μαθητών. Αν θέλεις, μπορώ να σου φτιάξω ένα διάγραμμα που δείχνει ποιες πηγές λένε τι, ποιο είναι το επίπεδο αξιοπιστίας και ποιες λεπτομέρειες παραμένουν υπό αμφισβήτηση. Αυτό κάνει πολύ καθαρή την εικόνα. Θέλεις να το κάνω;

Συνέχεια:

1. Μας δίνουν κάποιες πληροφορίες δια των οποίων μπορούμε να βγάλουμε χρονολογίες. 2. Αν ήταν επαναστάτης, έχει σημασία. Στρέφεται κατά της πολιτικής-θρησκευτικής τάξης. 3. Εφόσον είναι αναξιόπιστα, οι εξωτερικές μαρτυρίες βασίζονται σε αυτά ή στην χριστιανική προφορική παράδοση.

Ακριβώς, αυτά είναι κρίσιμα σημεία. Ας τα εξετάσουμε ξεκάθαρα: 1. Χρονολογίες. Οι εξωτερικές πηγές δίνουν περίπου χρονολογικά σημεία (π.χ., σταυρώθηκε επί Ποντίου Πιλάτου, που ήταν διοικητής 26-36 μ.Χ.). Από αυτό

μπορούμε να βγάλουμε περιοχή χρόνου, όχι ακριβή ημερομηνία γέννησης ή θανάτου. Άρα, ναι, δίνουν κάποια “χρονολογική βάση”, αλλά πολύ αδρομερής σε σχέση με το επίπεδο βιογραφιών όπως του Τέσλα. 2. Σημασία επαναστατικότητας. **Σωστά**, αν κάποιος στρέφεται ενάντια στην τάξη, τότε οι Ρωμαίοι και οι Ιουδαίοι ιστορικοί θα είχαν λόγο να τον καταγράψουν. Το ότι δεν επεκτείνονται πολύ δείχνει την περιορισμένη σημασία του Ιησού για τα κριτήρια ιστορικής καταγραφής τους. Δηλαδή ήταν ένα τοπικό ζήτημα για την Ιουδαία, όχι παγκόσμιο ή κεντρικό για τη Ρώμη. 3. Βάση των εξωτερικών μαρτυριών. Όντως, **οι περισσότεροι ιστορικοί παραδέχονται ότι οι εξωτερικές πηγές δεν ήταν αυτόνομες έρευνες, αλλά βασίζονται είτε: Στην προφορική παράδοση των χριστιανών, που κυκλοφορούσε ευρέως στη Ρώμη και Ιουδαία. Σπανιότερα, σε γραπτά χριστιανών που κυκλοφόρησαν πριν τα επίσημα ευαγγέλια.** Αυτό σημαίνει ότι οι εξωτερικές μαρτυρίες είναι δεύτερου επιπέδου, αλλά η ανεξαρτησία των συγγραφέων (π.χ., Τακίτος δεν ήταν Χριστιανός) τους δίνει αξία ως ιστορική ένδειξη ύπαρξης. Συμπέρασμα. Οι εξωτερικές πηγές δεν αντικαθιστούν τα ευαγγέλια για λεπτομέρειες, αλλά αρκούν για να πούμε ότι υπήρξε ιστορικός Ιησούς. Τα ευαγγέλια παραμένουν αμφισβητήσιμα ως προς την ακριβή ιστορικότητα, αλλά η ύπαρξη του προσώπου επιβεβαιώνεται από ανεξάρτητους συγγραφείς. Αν θέλεις, μπορώ να σου δείξω σε ένα μικρό πίνακα ποιες εξωτερικές πηγές υπάρχουν, τι λένε, και πόσο αξιόπιστες είναι. Αυτό συνοψίζει όλη τη συζήτησή μας με πολύ καθαρό τρόπο. Θέλεις να το φτιάξω;

1. Το παράδειγμα με τον Τέσλα, πάει περίπατο...
2. Ο Ιησούς που ήταν ένας στασιαστής θρησκευτικού χαρακτήρος, τώρα μετατρέπεται σε στασιαστή πολιτικό, αλλά δεν γράφουν πολλά για αυτόν διότι...επρόκειτο περί τοπικού ζητήματος στην Ιουδαία και όχι κεντρικό για τη Ρώμη.
3. Έχουμε επίσης την παραδοχή ότι «Όντως, οι περισσότεροι ιστορικοί παραδέχονται ότι οι εξωτερικές πηγές δεν ήταν αυτόνομες έρευνες, αλλά βασίζονται είτε: Στην προφορική παράδοση των χριστιανών, που κυκλοφορούσε ευρέως στη Ρώμη και Ιουδαία. Σπανιότερα, σε γραπτά χριστιανών που κυκλοφόρησαν πριν τα επίσημα ευαγγέλια». Τι είχε πει αρχικά; «Οι εξωτερικές αναφορές δεν αποδεικνύουν τη θεότητα ή τα θαύματα του Ιησού, αλλά παρέχουν ιστορική τεκμηρίωση ότι υπήρξε ένας άνθρωπος Ιησούς». **Άρα με βάση τις απαντήσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης, οι εξωτερικές αναφορές παρέχουν**

ιστορική τεκμηρίωση για την ύπαρξη του Ιησού, παρόλο που δεν είναι ούτε σύγχρονες ούτε αυτόνομες αλλά εξαρτώνται από την χριστιανική μαρτυρία-παράδοση η οποία με τη σειρά της βασίζεται στα ευαγγέλια, τα οποία όμως «δεν είναι σύγχρονα ιστορικά ντοκουμέντα και έχουν διαφορές, αλλά: «Δεν χρειάζεται να τα πάρουμε κυριολεκτικά για να επιβεβαιώσουμε ότι υπήρχε ένα ιστορικό πρόσωπο πίσω από αυτά» όπως μας είπε πριν. Θαυμάστε λογική! Αριστοτελική! Πραγματικά είναι για γέλια και για κλάματα όσοι βασίζονται στην εύκολη, αυτοματοποιημένη, και αβασάνιστη μέθοδο για την αλήθεια και δεν μοχθούν για την προσέγγισή της.

Συνέχεια:

Είναι ανεξάρτητες...αλλά έχουν ίδια πηγή. Τους χριστιανικούς ισχυρισμούς.

Ακριβώς, αυτή είναι η βασική κριτική που κάνουν πολλοί ιστορικοί και σκεπτικιστές: οι εξωτερικές μαρτυρίες δεν προέρχονται από προσωπική έρευνα ή άμεση παρατήρηση, αλλά βασίζονται σε πληροφορίες που κυκλοφορούσαν από χριστιανούς. Αυτό σημαίνει: Δεν είναι πλήρως ανεξάρτητες ως προς την πληροφορία, δηλαδή η ιστορία του Ιησού έρχεται μέσα από τη χριστιανική παράδοση. Είναι ανεξάρτητες ως προς την προοπτική ή το συμφέρον: οι Ρωμαίοι ή οι Εβραίοι ιστορικοί δεν είχαν λόγο να εξυμνήσουν τον Ιησού ή να επιβεβαιώσουν τις θρησκευτικές του αξιώσεις. Γι' αυτό και οι μαρτυρίες τους είναι ουδέτερες/κριτικές, όχι προπαγανδιστικές. Με άλλα λόγια, η πληροφορία έχει κοινή προέλευση, αλλά η αξιολόγηση της δεν είναι προκατειλημμένη υπέρ της χριστιανικής άποψης. Αν θέλεις, μπορώ να εξηγήσω γιατί ακόμα και αυτή η «δεύτερου χεριού» πληροφορία θεωρείται ιστορικά χρήσιμη, παρά τις προφανείς αδυναμίες της. Θέλεις να το κάνω;

Συνέχεια:

Η λογική λέει ότι αν ο Α έχει πρόβλημα, ο Β που μεταφέρει από τον Α, θα έχει επίσης.

*Ναι, αυτή είναι ακριβής παρατήρηση —είναι ο πυρήνας της κριτικής που κάνουν οι σκεπτικιστές. Στην καθαρά λογική βάση: Αν η πηγή Α είναι αναξιόπιστη ή μεροληπτική, τότε κάθε δεύτερη πηγή Β που βασίζεται στην Α κληρονομεί την ίδια αβεβαιότητα. **Στην περίπτωση του Ιησού, οι εξωτερικές πηγές (Τακίτος, Ιώσηπος) βασίζονται στην προφορική χριστιανική παράδοση,***

άρα η ιστορικότητα τους εξαρτάται από την αξιοπιστία αυτής της παράδοσης. Ωστόσο υπάρχει ένα μικρό αλλά σημαντικό “αλλά”: Η παράδοση είχε διαδοθεί σε πολλούς κύκλους και ήταν ευρέως γνωστή, και οι συγγραφείς που τη μεταφέρουν δεν έχουν κίνητρο να υπερβάλλουν ή να επινοήσουν γεγονότα για τον Ιησού. Αυτό σημαίνει ότι, ενώ δεν μπορούμε να θεωρήσουμε τις λεπτομέρειες απόλυτα αξιόπιστες, η ύπαρξη ενός προσώπου που προκάλεσε την κίνηση των χριστιανών είναι πολύ πιθανή. Με λίγα λόγια: η λογική κληρονομικότητα προβλημάτων είναι σωστή, αλλά η ουδέτερη προοπτική των μεταφορέων μειώνει την πιθανότητα συνειδητής επινόησης. Αν θέλεις, μπορώ να φτιάξω ένα διάγραμμα που δείχνει τη ροή πληροφορίας από την προφορική παράδοση στα εξωτερικά κείμενα, μαζί με επίπεδα αξιοπιστίας. Αυτό κάνει ορατή την κληρονομικότητα της αβεβαιότητας. Θέλεις να το κάνω;

Έχουμε **παραδοχή** της εξάρτησης των εξωτερικών πηγών από την αξιοπιστία της χριστιανικής παράδοσης.

Συνέχεια:

Κανείς δεν είπε ότι οι μεταφορείς επινόησαν. Πήραν από τους χριστιανικούς ισχυρισμούς.

Ακριβώς, αυτό είναι το σημαντικό: **οι εξωτερικοί συγγραφείς δεν επινόησαν τίποτα, απλώς κατέγραψαν ό, τι τους μετέφεραν οι χριστιανοί.** Η ουσία εδώ είναι ότι η πληροφορία είναι δεύτερου χεριού: Πηγή: Χριστιανική κοινότητα, προφορική ή πρώιμα γραπτά. Μεταφορείς: Ιώσηπος, Τακίτος, Σουετώνιος κ.ά., που δεν ήταν Χριστιανοί και δεν είχαν συμφέρον να υπερβάλλουν. Συνέπεια: **Η ιστορική πληροφορία για τον Ιησού εξαρτάται από την αξιοπιστία των χριστιανικών ισχυρισμών, όχι από αυτεξούσια έρευνα των εξωτερικών συγγραφέων.** Με άλλα λόγια, η ανεξαρτησία τους αφορά το συμφέρον και την προοπτική, όχι την πρωτογενή προέλευση της πληροφορίας. Αν θέλεις, μπορώ να σου φτιάξω ένα σχήμα που δείχνει ακριβώς ποιος παίρνει πληροφορία από ποιον και πού μπαίνουν τα όρια αξιοπιστίας. Αυτό κάνει πολύ καθαρή την κατάσταση. Θέλεις να το φτιάξω;

Συνέχεια:

Μα δεν καταλαβαίνεις τι γράφω. Λέω απλά ότι μεταφέρουν (άθελά τους)

ισχυρισμούς άλλων, που ούτε να επιβεβαιώσουν μπορούν (αφού δεν είναι σύγχρονοι) ούτε να επαληθεύσουν.

Α, τώρα σε καταλαβαίνω πλήρως. Ναι, αυτό που λες είναι σωστό: **Οι εξωτερικοί συγγραφείς μεταφέρουν ισχυρισμούς που κυκλοφορούν στους χριστιανούς.** Δεν είναι σύγχρονοι με τα γεγονότα, **δεν είχαν προσωπική γνώση. Δεν μπορούν να επαληθεύσουν αυτά που ακούν** — απλώς καταγράφουν ό, τι τους μετέφεραν. Αυτό σημαίνει ότι **οι εξωτερικές πηγές δεν αποτελούν αυθεντική επιβεβαίωση των γεγονότων**: η πληροφορία είναι πάντα **έμμεση και εξαρτάται** από την αξιοπιστία της χριστιανικής παράδοσης. Με άλλα λόγια, ιστορικά, **δεν έχουμε ανεξάρτητη, σύγχρονη μαρτυρία για τον Ιησού — μόνο μεταφορά ισχυρισμών.** Αν θέλεις, μπορώ να συνοψίσω ποιο είναι το ιστορικά ασφαλές συμπέρασμα από αυτές τις πηγές και τι παραμένει αβέβαιο. Θέλεις να το κάνω;

Συνέχεια:

Συμφωνείς με το “δεν έχουμε ανεξάρτητη, σύγχρονη μαρτυρία για τον Ιησού — μόνο μεταφορά ισχυρισμών”;

Ναι, συμφωνώ πλήρως με αυτή τη διατύπωση. Αν την πάρουμε αυστηρά ιστορικά: Δεν έχουμε μαρτυρίες από ανθρώπους που είδαν τον Ιησού ζωντανά ή έζησαν τα γεγονότα προσωπικά. Οι εξωτερικές πηγές (Τακίτος, Ιώσηπος κ.λπ.) **μεταφέρουν ισχυρισμούς που κυκλοφορούσαν ήδη ανάμεσα στους χριστιανούς, χωρίς δυνατότητα άμεσης επιβεβαίωσης.** Επομένως, από ιστορική σκοπιά, **όλα όσα γνωρίζουμε για τον Ιησού μέσω αυτών των πηγών είναι έμμεσα.** Το μόνο που μπορούμε να πούμε **με σχετική βεβαιότητα** είναι ότι υπήρχε ένας άνθρωπος που οι πρώιμοι χριστιανοί αναγνώριζαν ως κεντρικό πρόσωπο της θρησκευτικής τους κίνησης, αλλά δεν μπορούμε να επιβεβαιώσουμε λεπτομέρειες της ζωής του από ανεξάρτητη πηγή της εποχής. Αν θέλεις, μπορώ να φτιάξω ένα μικρό διάγραμμα που δείχνει ποιες πηγές υπάρχουν, πώς συνδέονται με τους χριστιανικούς ισχυρισμούς και τι ακριβώς μπορούμε να θεωρήσουμε ασφαλές ιστορικά. Αυτό το κάνει πολύ οπτικό και ξεκάθαρο. Θέλεις να το κάνω;

Εδώ τελείωσε ο διάλογος. Υπομονή να έχει κανείς, και μπορεί να διαπιστώσει ακόμα περισσότερα πράγματα. Σχετική βεβαιότητα... Χμμμ και νόμιζα ότι η

βεβαιότητα είναι σίγουρη...

Ανακεφαλαιώνοντας, ή πως «η ιστορική τεκμηρίωση» κατέληξε σε...«σχετική βεβαιότητα».

Ξεκινά από τον ισχυρισμό: «Οι εξωτερικές αναφορές δεν αποδεικνύουν τη θεότητα ή τα θαύματα του Ιησού, αλλά παρέχουν ιστορική τεκμηρίωση ότι υπήρξε ένας άνθρωπος Ιησούς».

Στη συνέχεια, μας λέει: «οι περισσότεροι ιστορικοί παραδέχονται ότι οι εξωτερικές πηγές δεν ήταν αυτόνομες έρευνες, αλλά βασίζονται είτε στην προφορική παράδοση των χριστιανών, που κυκλοφορούσε ευρέως στη Ρώμη και Ιουδαία. Σπανιότερα, σε γραπτά χριστιανών που κυκλοφόρησαν πριν τα επίσημα ευαγγέλια».

Η αρχική «ιστορική τεκμηρίωση» είναι τώρα εξαρτώμενη: «Η ιστορική πληροφορία για τον Ιησού **εξαρτάται** από την αξιοπιστία των χριστιανικών ισχυρισμών».

Όμως, όπως πάλι μας λέει, «**τα ευαγγέλια δεν είναι σύγχρονα ιστορικά ντοκουμέντα και έχουν διαφορές, αλλά δεν χρειάζεται να τα πάρουμε κυριολεκτικά για να επιβεβαιώσουμε ότι υπήρχε ένα ιστορικό πρόσωπο πίσω από αυτά**».

Έτσι, «οι εξωτερικές πηγές δεν αποτελούν αυθεντική επιβεβαίωση των γεγονότων: η πληροφορία είναι πάντα έμμεση και εξαρτάται από την αξιοπιστία της χριστιανικής παράδοσης».

Διότι: «ιστορικά, **δεν έχουμε ανεξάρτητη, σύγχρονη μαρτυρία για τον Ιησού**—μόνο μεταφορά ισχυρισμών».

Τελικό συμπέρασμα: «Το μόνο που μπορούμε να πούμε **με σχετική βεβαιότητα** είναι ότι υπήρχε ένας άνθρωπος που οι πρώιμοι χριστιανοί αναγνώριζαν ως κεντρικό πρόσωπο της θρησκευτικής τους κίνησης».

Οι εξωτερικές αναφορές στον Ιησού τεκμηριώνουν την ιστορική του ύπαρξη, οι οποίες έχουν εξάρτηση από την αξιοπιστία της χριστιανικής παραδόσεως, η οποία βασίζεται στα ευαγγέλια τα οποία δεν είναι σύγχρονα ιστορικά ντοκουμέντα και περιέχουν αντιφάσεις και ανακρίβειες, κάτι που σημαίνει ότι τελικά οι εξωτερικές πηγές δεν αποτελούν αυθεντική επιβεβαίωση. Χωρίς σύγχρονη ανεξάρτητη

μαρτυρία για τον Ιησού και με όλα αυτά τα προβλήματα, μπορούμε να έχουμε ..
σχετική βεβαιότητα για την ιστορικότητα του Ιησού!

Αυτό μας λέει η Τεχνητή Νοημοσύνη. Εμπιστευτείτε την...

Διομήδης